

A belenyugvás nem lehet cél

Recenzió

Kutasi Gábor (szerk.): Gazdaságpolitika. Nyitott gazdaságok gazdasági kormányzása

(Ludovika Kiadó, Budapest, 433 oldal)

című könyvről

KOVÁCS OLIVÉR*

A gazdaságpolitika az a terület, ahol a közgazdászhallgatók leginkább megtapasztalhatják, a bevett tankönyvek által közvetített ismeret korántsem elégséges ahhoz, hogy megértsék, mi folyik a komplex, nyílt és dinamikus társadalmi-gazdasági innovációs ökoszisztémában. Az ismertetett kötet 22 szerző közreműködésére építve azt sejteti, hogy a gazdaságpolitika folyamatos éberléletet, odafigyelést, holisztikus megközelítést igényel, a világgazdaság komplexitását és alakulását megérteni igyekvő modern gazdasági kormányzási filozófiát feltételez, amely tudatosan távol tartja magát mindennemű csalóka belenyugvástól.

Journal of Economic Literature (JEL) kód: E00, E60, E62, F4.

Kulcsszavak: gazdaságpolitika, növekedés, fejlődés, innováció, kihívások.

* Kovács Olivér tudományos főmunkatárs, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar, Közgazdaságtani és Nemzetközi Gazdaságtani Tanszék. E-mail: Kovacs.Oliver.Istvan@uni-nke.hu, web: <https://oliverkovacs.com> ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8413-6973>

Ez a tanulmány a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.

A kézirat 2024. november 9-én érkezett a *Külgazdaság* szerkesztőségébe.

<https://doi.org/10.47630/KULG.2024.68.11-12.95>

Abstract

Acquiescence cannot be the goal

Review on the book

Kutasi Gábor (ed.): Economic policy. Economic governance of open economies

(Ludovika Publishing House, Budapest, 433 pages)

OLIVÉR KOVÁCS

Economic policy is the area through which economics students can best experience that the knowledge provided by mainstream textbooks is far from being sufficient to understand what is really going on in the complex, open and dynamic socio-economic innovation ecosystem. The present volume under review, based on the contributions of 22 authors, suggests precisely that economic policy requires constant vigilance, attention, a holistic approach and a modern economic governance philosophy that seeks to understand the complexity and evolution of the global economy, while consciously avoid any kind of deceptive acquiescence.

Journal of Economic Literature (JEL) codes: E00, E60, E62, F4.

Keywords: economic policy, growth, development, innovation challenges.

Bevezetés

2003 után úgy tűnt, hogy a fejlett országok gazdaságpolitikusai végleg megnyugodhatnak: a közgazdasági Nobel-emlékdíjas Robert Lucastól érkezett bátorítás, aki kijelentette, hogy a közgazdaság-tudomány elérte azt a fejlettségi szintet, amelyre támaszkodva biztos elméleti alapokat és hatékony preventív eszközöket nyújthat a gazdaságpolitikusoknak ahhoz, hogy azok végérvényesen kiiktassák a depressziókat gazdaságaink életéből (Lucas, 2003). A 2007–2009. évi nemzetközi pénzügyi és gazdasági válság azonban kijózanítóan hatott, nemcsak elméleteink, de az egész kapitalista rendszer halálközeli élményével ért fel. A probléma lényegét közel száz évvel ezelőtt a brit fizikus, Sir Arthur Eddington fogalmazta meg: „Gyakran hisszük azt, hogy ha befejeztük az *egy* tanulmányozását, akkor már mindent tudunk a *kettőről*, mert a *kettő* az *egy és egy*. Elfelejtjük azonban, hogy tanulmányoznunk kell azt az *és-t* is.” (Eddington, 1928:51).¹ Az 1990-es évektől nagyjából 2007-ig a gazdaságpolitikai közösség és a szakma a stabil, alacsony volatilitást mutató folyamatokat

¹ Lásd Eddington (1928|1948).

tanulmányozva arra következtetett, hogy ezek azt bizonyítják: gond nélkül képesek vagyunk gazdaságpolitikai beavatkozásainkon keresztül koordinálni és kontrollálni a gazdaságot. A 2007–2009. évi válság azonban rávilágított: nem vettük figyelembe az egyes folyamatok együttesét és azt a jelzést, hogy a stabil időszakok kódolják a válságok kialakulását a legjobban, mert akkor erősödik fel a kockázatvállaló hajlandóság.

Következésképpen az efféle „és”-re is koncentráló, a meglévő elméletekbe és eszközökbe önfeledten soha nem belenyugvó, éppen ezért a jobb megértésre és ismereteink finomhangolására folyamatosan törekvő, holisztikusabb gondolkodás a mai modern gazdaságpolitika *sine qua non*-ja kell, hogy legyen. Recenzeált kötetünk már címében is jelzi, hogy ilyen szellemiségben íródott, mert a nyitott és ezért egymással kölcsönhatásban álló gazdaságok gazdaságpolitikájának jobb megértését célozza. Értelemszerűen nem vállalkozhatunk a 22 szerző 433 oldalt lefedő tankönyvének kimerítő bemutatására és értékelésére, mindössze néhány általunk fontosnak vélt gondolatot emelünk ki.

Gazdaságfilozófiai és makroökonómiai alapozás

Az első rész a gazdaságpolitika gazdaságfilozófiai és makroökonómiai háttéréről szól, amit 6 szerző 5 tanulmánya mutat be. *Szemlér Tamás* fejezete az egyéni preferenciák és a gazdaságpolitikai döntések közötti távolság közé ver hidat. Olyan kérdéseket tárgyal, hogy mi végre is van szükség gazdaságpolitikára, mi a különbség az egyéni és a társadalmi preferenciák között, mit értünk társadalmi jóléti függvényen, és milyen viszonyban áll egymással piac és állam. A recenzens számára a fejezet egyik fontos üzenete az, hogy a prosperitást nem feltétlen a mennyiségi szemlélet (például a GDP-re való támaszkodás) szolgálhatja, hanem szükség van a minőségi dimenziók beépítésére is. Így például az Amartya Sen és Martha Nussbaum munkásságából megismert képességszemlélet is elengedhetetlen ahhoz, hogy megvizsgáljuk: hozzájárul-e az adott gazdaságpolitika az emberek személyes kibontakozási lehetőségeinek érdemi bővüléséhez.

Orosz Ágnes és *Szijártó Norbert* fejezete az állami szerepvállalást, a társadalmi modelleket és a gazdaságpolitika autonómiáját elemzi. Az egyik legfontosabb megállapításuk az, hogy rezsimspecifikus jólétikapitalizmus-modellek élnek egymás mellett Európában. Mára már közismert, hogy a posztoszocialista közép- és kelet-európai országok a piacgazdaságba való átmenet során sajátos, külföldi tőkéktől *függő*

piacgazdasági modellt alakítottak ki. A mindenkori gazdaságpolitika számára a kérdés az, hogy meghaladható-e ez a modell, azaz reális lehet-e az áttérés az innováción alapuló fejlődési pályára, vagy inkább a modellben ragadás társul majd nagyobb államvezéreltséggel.

Benczes István és Kutasi Gábor fejezete a gazdaságpolitika mozgásterét meghatározó peremfeltételeket tárgyalja, azt, hogy milyen kölcsönhatások és egymásrautaltságok jellemzik a fiskális és monetáris politikákat a nemzetközi kontextus negligálhatatlansága mellett. A választott árfolyamrendszer, Okun törvénye, az időinkonzisztencia, a politikai üzleti ciklusok, a globális értékláncok többek között azok a fontos aspektusok, amelyeket a szerzők áttekintenek, és bemutatják, miképpen alakul ezek tudatában az említett két szakpolitika. A recenzens számára a fejezet implicit üzenete az, hogy a gazdaságpolitika számos esetben nem más, mint dilemmamenedzsment. Ez arra utal, hogy a gazdaságpolitikának a gazdasági, társadalmi, politikai és környezeti dimenziók összjátékát figyelembe véve mozgó célpontra kell lőnie. Így például a generációk közötti szegénység mérséklése mint cél esetében a leszakadt régióra koncentráljon vagy gazdagabbakra; fiskális vagy monetáris politikával befolyásolja a nemzeti jövedelmet turbulens időszakban; támogassa-e a termelékenységet elvileg növelő automatizálást, vagy a munkanélküliség minimális szintre szorítására összpontosítson, stb.

Kutasi Gábor fejezetének középpontjában a nemzeti versenyképesség és a gazdaságpolitika összefüggései állnak. A fejezet nemcsak arra hívja fel a figyelmet, hogy a versenyképesség definiálása korántsem könnyű feladat, hanem azokra a területekre is rávilágít, amelyekre koncentrálna az állam szervesen megágyazhat a javuló versenyképességi pályának. Ezek között említhető az üzleti környezet stabilizálásának megteremtése, az országhoz tartozó kockázat minimalizálása, a kiszámítható működés és a hatékony újraelosztás. Nem túl hangsúlyosan, de kitűnik a fejezetből, hogy az államnak magának is törekednie kell hatékonyságának fokozására. Régi felismeréshez jutunk tehát, amit ma már olyan sztárközgazdászokhoz szoktak kötni tévesen, mint Mazzucato (2013), holott már az 1960-as években születtek munkák róla: az államot igenis áthathatja vállalkozói mentalitás, igenis lehet innovatív (lásd Shanks, 1967:102–190). A fejezet nem említi ugyan, de az állam klasszikus funkcióin túl érdemes szem előtt tartani a pedagógiai funkcióját is (Paquet & Wilson, 2022). Kivételes történelmi, gazdasági és társadalmi időszakokban az államnak irányt kell mutatnia, erélyesebben kell törekednie egyfajta demonstrátori szerep betöltésére (például amikor a klímaváltozás elleni küzdelem a minőségi növekedés felé történő elmozdulást igényli). Ekkor pedig nem feltétlen igaz a gazdaságpolitika ama leegyszerűsített

– és a fejezetben tárgyalt – célja, hogy a gazdasági növekedést kell előmozdítania. Jó pedagógusként feladata, hogy felügyelje a társadalmi-gazdasági rendszer fogékonyságát a szükséges strukturális váltásra, adott esetben kiépítse annak gradiensét.

Magas István fejezete már konkrétan a növekedési pálya és a gazdaságpolitika nexusát mutatja be. Az olvasó többek között átfogó képet kap arról, hogy mik a növekedés tényezői, vagy melyek a legfontosabb tanulságai a 21. század eddigi válságkezeléseinek. A recenzens számára két implicit üzenet adódik. Az első az, amelyet már a mára méltatlanul elfeledett Jánossy (2001) bemutatott, nevezetesen, hogy a fejlődés valódi hajtóereje maga az ember. Nem véletlen szökkennek újabban szárba olyan kutatási programok, amelyek a gazdasági dinamizmus kérdését a mentális jóllét szemüvegén keresztül latolgatják (Smith et al., 2021). A másik üzenet az, hogy a gazdaság egy komplex rendszer, s attól, hogy egy-egy területen stabilitás mutatkozik, másutt nagyon is kialakulhat rendszerkockázatot képező egyensúlytalanság.

Szakpolitikai portfólió

A kötet második részében 10 szerző 6 tanulmánya a gazdaságpolitika területeit tekinti át. *Czezei Vivien* és *Kolozsi Pál Péter* fejezete a monetáris politika elvi és gyakorlati működésével ismerteti meg az olvasót. A részletgazdag tárgyalás olyan területeket ölel fel, mint az infláció mibenléte és az árstabilitás jelentősége, valamint a monetáris politika létjogosultsága a mára gyökeresen megváltozott globális világ gazdasági környezetben. A recenzens különösen üdvözlendőnek tekinti a monetáris politika előtt álló kihívások lajstromozását. A demográfiai, technológiai, geopolitikai nehézségeken és a digitális pénzzel kapcsolatos problémákon túl megemlíti az ökológiai kihívást is. Részletekbe nem bocsátkoznak, ennek ellenére a fejezet kiváló ugródeszka lehet az arra irányuló reflexióhoz, hogy az ökológiai kihívás kapcsán a monetáris politika milyen értékválasztásokat megkövetelő dilemmák seregével szembesül. Engedje-e a monetáris politika, hogy bizonyos relatív árak gyorsuló emelkedésbe menjenek át. Így például a kritikus és az egyéb nyersanyagok kimerülése nyomán a termelésben és szolgáltatások nyújtásában megjelenő árfelhajtó hatás, a dekarbonizáció stimulálása jegyében a fosszilis energiahordozók árának elszabadulása stb., vagy továbbra is a generális árstabilitás maradjon egyetlen vezérelve? Örizzedjen-e az élénkítési politikától (tudva, hogy az ilyen módon megnőtt adósságot inflációval érdemben nem lehet csökkenteni), vagy folytassa azt annak tudatában, hogy az átmenet az ökológiailag fenntartható gazdasági rendszerbe nem

lehetséges eladósodás és mellékhatások nélkül (zombijelenség, termelékenység méréséklése)?

Benczes István és Kutasi Gábor fejezetének középpontjában a fiskális politika áll. A közpénzügyek menedzsmentjének témakörén belül megtudhatjuk, mi érten-dő fenntartható államháztartáson, illetve államadósságon, továbbá azt, hogy miért létfontosságú a monetáris és fiskális politika közti összhang követelményének tiszteletben tartása. A recenzens számára adódik a felismerés, hogy az 1970-es évektől az államadósság egyre inkább a politikai stabilizáció eszközévé vált, nem pedig a gazdasági problémák megoldásának mechanizmusává. A fejezet is utal rá, hogy az európai jóléti államok dilemmája az, engedjék-e növekedni a szociális kiadásokat a közösségi termelékenységet fokozó beruházások rovására. Némi hiányérzetünk csak azért támad, mert a fejezet nem érinti a költségvetési politikával kapcsolatos intézményépítések témakörét és a belőlük levonható legfontosabb tapasztalatok fel-tárását. Ezt azért is tartjuk indokoltnak, mert az Európai Unióba integrált kis, nyi-tott gazdaságok számára sem közömbös, hogy a különféle uniós fiskális szabályok biztosítanak-e elég teret az állami beruházásoknak. Larch & Van Der Wielen (2024) válasza az, hogy igen. A fiskális egyensúly ugyanis valóban üdvözlendő, de a fiská-lis teljesítményt nem önmagában érdemes megítélni, hanem a társadalmi-gazdasági rendszer továbbfejlődésében betöltött szerepe alapján. Ezt ráadásul olyan korban kell megtenni, amikor a komplexitás miatt elhalványultak irányadónak számító konven-cionális felismerések (például ma már nem feltétlen igaz, hogy az adósságállomány növekedésével párhuzamosan az adósságszolgálat is megemelkedik). Nagyon fontos tehát az adósság összetétele és a külső környezetben zajló folyamatok konfiguráció-ja. Ez már átvezet *Kutasi Gábor, Füzesi Krisztina, Marton Ádám és Szijártó Norbert* fejezetére, amely a fenntartható finanszírozást bebiztosító államadósság-menedzs-mentre összpontosít. Olyan kérdésekre kapunk választ, mint hogy mi értendő op-timális devizaarányon, milyen előnyei és hátrányai vannak annak, ha az államot elsősorban hazai és – főleg – lakossági befektetők finanszírozzák.

Fülöp Katalin az adópolitika útvesztőjén vezeti át az olvasót. Bemutatja az adórendszerrel szembeni elvárásokat, az adó alapelemeit, a leggyakoribb *trade-off* (átváltási) helyzeteket, áttekinti az adóztatás makrogazdasági hatásait, a gazdaság-politika dilemmáit, illetve az optimális adórendszer körvonalazására is nagy hang-súlyt fektet. Az adórendszer és adóztatás eltérő mértékben ugyan, de a társadalom életének szinte összes szféráját érinti. A fejezet implicite utal csak az adórendszer és a technológiai fejlődés kapcsolatára, holott ez a terület további fontos *trade-off* megjelenését sejteti. Nevezetesen, valóban megfigyelhető az a konszenzusos állás-

pont – ahogy arra a fejezet rávilágít –, hogy inkább a munkát adóztassák, mintsem a tőkét (alacsony vagy nulla adókulcs); a tőkére vonatkozó adók hiánya viszont az optimálisnál nagyobb munkát terhelő adókat tehet szükségessé. A schumpeteri innovációalapú gazdasági növekedési modellben gondolkodva ez ronthatja a munkakínálat innovációs szabadságfokát² (Aghion et al., 2013).

Kolozsi Pál Péter és Kutasi Gábor fejezete a külső egyensúly menedzselését tárgyalja, bemutatva a fizetési mérleg egyenlegét mozgató folyamatokat, a folyó fizetési mérleg hiányával kapcsolatos kockázatokat, valamint azt, hogy a gazdaságpolitika hibái miként érvényesülnek és okoznak kudarcot a fizetési mérlegen keresztül. A fejezet aktuális kérdések megtárgyalásához is megfelelő kiindulási alap, mert rámutat például a Feldstein–Horioka-rejtélyre, amikor a globális világgazdaságban a nemzetgazdaságok egyre könnyebben férnek hozzá a világ tőkepiacához, így a hazai beruházásokat sikerülhet teljesen függetleníteni a hazai megtakarításoktól. Ennek kapcsán az Európai Unió vonatkozásában – ideértve az ismertetett kötetben szereplő kis és nyitott gazdaságokat – vizsgálható, hogy a nemzetközi összevetésben kimagaslónak számító, főleg bankrendszerben tartott megtakarításokat a versenyképességet erősítő beruházások feltámasztása érdekében lehet-e mobilizálni. Ennek révén határozott lépéseket lehet-e tenni a megtakarítási és befektetési unió felé, és érzékelhetően lehet-e közeledni a tőkepiaci unió felé. Ekkor a külső egyensúly rehabilitációja is valószínűbb.

Nyikos Györgyi a fejlesztéspolitika és innovációs politika nagyívú, ám emészthető áttekintésére vállalkozott. A fejlődés és a növekedés közti különbségtételből kiindulva a fenntartható fejlődés, a kutatás-fejlesztés és innováció fogalmai és fajtái, az Európai Unió ezirányú stratégiai célkitűzései, működése és eszközei részletgazdag és szemléletes ábrákkal illusztrált szinopszist adja. A recenzens számára tanulságos az, hogy az EU egyre kifinomultabb koncepciók alapján képes kezelni a kutatás-fejlesztést és az innovációt egyre inkább érvényesítve a rendszerszemléletet (Pontikakis et al., 2024).

² Ez azt jelenti, hogy egy agilis munkavállaló, aki kockázatos ám végül sikerrel járó innovációval rúkkol elő, magasabb bérre számíthat (ez a Kornai-féle innovációs dinamizmus leírásánál is megtalálható feltétel, tehát legyen jutalom). Ezt az összefüggést helyezi zárójelbe a magasabb munkát terhelő adók rendszere, ekkor összességében pedig a munkakínálati oldal említett innovativitása lesz gyengébb, innovációs szabadságfoka alacsonyabb.

Régi és új kihívások rendszere

A harmadik részben 9 szerző 4 tanulmánya a gazdaságpolitika nagy kihívásait tekinti át. *Magas István* fejezete a gazdasági válságok és kezelésük terén ígér hasznos tudnivalókat. A világgazdasági válságok anatómiája kiegészül a válságkezelés elvi és gyakorlati dimenzióinak vizsgálatával, az eredményesség értékelésével. Kiderül, hogy a 2007–2009. évi és a koronavírus-járvány által okozott válság egymástól különböző koordinátarendszert jelölt ki a válságkezelő államok számára. Következésképpen a gazdaságpolitikát át kell, hogy hassa a mindenkori aktuális igazodás szándéka és gyakorlata, különben a *gefährlich leben*³ (veszélyesen élni) megtestesítője marad.

Feierabend Izabella az ökológiai fenntarthatóság gazdaságpolitikai összefüggéseiről lebbenti fel a fátylat. A környezetpolitikai szabályozások eszközrendszerét (környezetvédelmi adók, szabványok) és annak gazdasági és közpolitikai következményeit elemzi a klímasemlegesség megvalósíthatóságának nézőpontjából. A recenziens számára az a következtetés adódik, hogy egyrészt a környezetpolitika bukásra van ítélve, ha nem hatja át rendszerszemlélet (például más területekkel nem keresi a szinergiákat és a kölcsönhatás-teremtést). Másrészt pedig a klímasemlegesség irányába történő terelés rendkívül nehéz, folyamatos monitoringot és finomhangolást igénylő munka, mert nemcsak a folyamatok szekventálása lényeges, hanem az emisszió mérséklésének sebessége sem közömbös. Ha az ösztönzőket rosszul kalibrálták, akkor jelentkezhet – a recenziens által – Iszinbajeva-effektusnak⁴ nevezett jelenség, azaz inkább apró lépésekre ösztökélik a szereplőket, amelyek elégtelennek bizonyulhatnak a későbbiekben.

Marton Ádám fejezete a demográfia és gazdaságpolitika közötti kapcsolatokat tekinti át. A jövedelmi, vagyoni, esély- és nemek közti egyenlőtlenségeket a népesséspolitikai különböző dimenzióinak és az idősödő társadalom legfontosabb aspektusainak a bemutatása követi (például a fiskális politikára gyakorolt oda-vissza hatása, illetve a gazdasági növekedés terén tetten érhető lecsapódása). A recenziens kiegészítésként a középosztály helyzetét említheti, ugyanis az elmúlt több mint 30 évben

³ A kifejezés arra utal, hogy óvatosságra van ugyan szükség a gazdaságpolitikában, de azt át is kell hassa a folyamatos kétkedés, a berögzült evidenciákra való rákérdezés gyakorlata. Ebből a szempontból a gazdaságpolitika művelése kockázatos tevékenység. Ahogy Nietzsche állította, fejlődni csak ilyen kockázatvállalás mellett lehet.

⁴ Jelena Gadzsijevna Iszinbajeva kétszeres olimpiai és többszörös világajnok orosz rúdugró volt, aki csak nagyon apránként állított fel újabb és újabb világcúcsoakat (összesen 28 alkalommal), mert az bőven elégséges volt a diadalhoz.

a közepes jövedelmű háztartások jövedelme szerény mértékben nőtt vagy stagnált az OECD-országokban, ahol a középosztályba tartozók aránya az 1980 és 2010 közötti 64-ről 2020-ra 61 százalékra csökkent. A társadalmi mobilitás lényegében leállt. Ez a tény kelti az „igazságtalan” rendszer érzetét, és bizalmatlanságot szülhet a gazdaságpolitika felé, mert a zsugorodás a középosztálybeliek ama benyomását erősíti, hogy ők kiszorulnak a politikusok érdeklődési köréből. Ez a szélsőségek felé terelhet sokakat, aláásva ezzel a politikai stabilitást. Nem beszélve arról, hogy a fejlődésnek, azaz a rendszer innovativitásának egyik alappillére a középosztály.

Czeczei Vivien, Honvári János, Kutasi Gábor, Marton Ádám, Szűcs Petra és Tóth Arnold fejezete a foglalkoztatás gazdaságpolitikai dilemmáira helyezi a hangsúlyt. A munkaerőpiac alapfogalmainak ismertetésén túlmenően kitérnek a munkaerőpiaci zavarokra és azok kezelhetőségeire is. Tárgyalják továbbá a 21. századi munkaerőpiaci trendek újszerű specialitásait, az újabb foglalkoztatási formák gazdasági hatásait. A recenszens számára a fejezet üdítő színfoltja volt az oktatás, szakképzés és élethosszig tartó tanulás beemelése, illetve a kivételesen erősnek mondható külfölditökevonzó-képesség megemlézése Magyarország kapcsán. A gazdaságpolitikának számos további teendője van a tehetségek kinevelése, megőrzése és vonzása terén. Magyarországon 2020 és 2024 között nem volt javulás ezen a téren. Magyarország az IMD 67 országra kiterjedő *World Talent Rangsorában* továbbra is az 50. helyen áll (IMD, 2024). A képzett munkaerő elérhetősége rendkívül nehézkes (67. pozíció), nem csoda, hogy a külföldi működő tőke tulajdonosainak nem prioritás a kutatás-fejlesztési és innovációs tevékenységek idehozatala, amelytől egyébként az innovációalapú növekedési modell felé történő elmozdulás lenne várható (Grieveson et al., 2021).

A tankönyvet esettanulmányok zárják (7 szerző 9 tanulmánya), amelyek olyan témákat dolgoznak fel, mint a konvergencia, a gazdaságok térbeli fejlettségbeli különbségei, a jegybankok állampapír-vásárlásának felfutása, Magyarország külső egyensúlyának alakulása 2000 és 2020 között, a nagy felmondás (*great resignation*) amerikai jelensége,⁵ az idősödő társadalom gazdasági és szociális következményei, a minimálbért vita, a vágatató infláció kezelése az EU-ban és a klímaváltozás nagyvárosokra gyakorolt hatása.

⁵ Ez a trend 2021 elején kezdődött az USA-ban, amikor a foglalkoztatottak a koronavírus-járvány idején tömegesen mondták fel munkahelyüket.

Záró gondolatok

A recenzeált tankönyvben kifejtett elméleti és empirikus ismeretek, valamint az érintett témák elmélyítését szolgáló fejezetvégi ellenőrző kérdések és feladatok kiváló munícióval látják el az olvasót ahhoz, hogy legalább két dolgot tudatosítson. Az első szerint a modern gazdaságpolitikának nem pusztán az a lényege és feladata, hogy miként lehet már kialakult rendszereket úgy fenntartani (és rezilienciájukat, azaz rugalmas alkalmazkodóképességüket erősíteni), hogy minél többeknek biztosítsa a jó élet *lehetőségét*. Szükség esetén módosítania kell a rendszerek működésén, vagy át kell alakítania azokat, hogy a társadalmi-gazdasági és környezeti innovációs ökoszisztéma struktúráváltása reális és elviselhető lehessen. A második pedig az, hogy a gazdaságpolitika folyamatos éberlést, odafigyelést, holisztikus megközelítést igényel, a világ gazdaság komplexitását és alakulását megérteni igyekvő modern gazdasági kormányzási filozófiát feltételez, amely nem retten meg a beismeréstől és az önkorrakciótól. Az utóbbiból következik, hogy a kötetben kifejtettek folyamatosan finomítandók és továbbgondolandók. Egy új és bővített kiadásban dedikált fejezetet érdemel a manapság reneszánszát élő, a régitől sok tekintetben eltérő iparpolitika. Előremutató lehetne továbbá a gazdasági reziliencia mélyebb elemzése és a pénzügyi rendszer, a reálgazdaság és a gazdaságpolitika közötti kapcsolatok, összefüggések történeti szemléletű tárgyalása. Ez új típusú felismeréseket ígér arról, hogy a nyitott gazdaságok versenyképessége és innovativitása miért vált egyre lefojtottabbá az elmúlt évtizedekben. Mindezzel együtt ez a kötet nemcsak az elméleti és gyakorlati szakemberek, hanem a gazdaságpolitika, a gazdasági és társadalmi rendszerek folyamatainak megértése iránt nyitott hallgatók érdeklődésére is számot tarthat.

Hivatkozások

- Aghion, P., Akcigit, U., & Fernández-Villaverde, J. (2013). *Optimal Capital Versus Labor Taxation with Innovation-Led Growth*. NBER Working Paper No. 19086. https://www.nber.org/system/files/working_papers/w19086/w19086.pdf
- Eddington, A. S. (1928|1948). *The Nature of the Physical World*. Cambridge University Press. <https://archive.org/details/natureofphysical00eddi/page/n5/mode/2up>
- Grieveson, R., Bykova, A., Hanzl-Weiss, D., Hunya, G., Korpar, N., Podkaminer, L., Stehrer, R., & Stöllinger, R. (2021). *Avoiding a Trap and Embracing the Megatrends: Proposals for a New Growth Model in EU-CEE*. wiiw Research Report No. 458, The Vienna Institute for International Economic Studies, Wien.

- IMD (2024). *World Talent Ranking 2024*. IMD, Lausanne, Switzerland. <https://imd.widen.net/content/v25qptrrve/pdf/2024WTR-Country-profile-Hungary.pdf>
- Jánossy, F. (2001). *Mérés, trend, evolúció*. Aula Kiadó, Budapest.
- Larch, M., & Van Der Wielen, W. (2024). *Comply and invest: The Effect of EU Fiscal Rules on Public Investment*. Bruges European Economic Research Papers 44/2024.
- Lucas, R. (2003). Macroeconomic Priorities. *The American Economic Review*, March, 93(1), 1–14. <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/000282803321455133>
- Mazzucato, M. (2013). *The Entrepreneurial State: Debunking Public vs. Private Sector Myths*. Anthem Press. <https://www.amazon.com/Entrepreneurial-State-Debunking-Private-Economics/dp/0857282522>
- Paquet, G., & Wilson, C. (2022). *Intelligent Governance. A Prototype for Social Coordination*. University of Ottawa Press. <https://press.uottawa.ca/en/9780776638409/intelligent-governance/>
- Pontikakis, D., Papachristos, G., Janssen, M., Miedzinski, M., & Norlen, H. (2024). *Addressing capability failure in demand led industrial transitions. Introducing a POLYvalent system dynamics model for the ex ante evaluation of TRansformative POLicy Scenarios (POLYTRoPOS)*. Publications Office of the European Union, Luxembourg, JRC139240. <http://doi.org/10.2760/9562090>.
- Shanks, M. (1967). *The Innovators. The Economics of Technology*. London: Penguin Books. https://books.google.hu/books/about/The_Innovators.html?id=uAU1AAAAMAAJ&redir_esc=y
- Smith, E., Ali, D., Wilkerson, B., Dawson, W. D., Sobowale, K., Reynolds III, C., Berk, M., Lavretsky, H., Jeste, D., Chee, H. Ng., Soares, J. C., Aragam, G., Wainer, Z., Manji, H. K., Licinio, J., Lo, A. W., Storch, E., Fu, E., Leboyer, M., Tarnanas, I., Ibanez, A., Manes, F., Caddick, S., Fillit, H., Abbott, R., Robertson, I. H., Chapman, S. B., Au, R., Altimus, C. M., Hynes, W., Brannelly, P., Cummings, J., & Eyre, H. A. (2021). A Brain Capital Grand Strategy: Toward Economic Reimagination. *Molecular Psychiatry*, 26(1), 3–22. <https://doi.org/10.1038/s41380-020-00918-w>